

Uppsala 2019-10-13

Yttrande över remiss Uppföljning över friluftslivsmålen 2019, NV-07928-18

Centrum för naturvägledning, SLU

Centrum för naturvägledning (CNV) avger härmed följande synpunkter på remissen om uppföljning av friluftslivsmålen 2019. Remissvaret är författat av Anders Arnell och Eva Sandberg vid CNV.

Generella synpunkter

CNV anser att naturvägledning har eller bör ha en mer framträdande roll för friluftspolitikens genomförande än vad som framgår av måluppföljningstexten. En ganska stor del av våra synpunkter belyser detta. Inte minst vad gäller tillgång till tätortsnära natur, tillgängliggörande av skyddad natur och som resurs för hälsa kan naturvägledningen spela en viktig roll.

Vi bistår gärna med råd kring utvecklade skrivelser om naturvägledning.

CNV understryker det som tas upp under flera mål, att det är mycket angeläget att anslag för friluftsliv, vägledning i skyddad natur, lokala naturvårdsprojekt med mera kan bibehållas och helst utökas. Särskilt vill vi framhålla den strategiskt viktiga satsningen på friluftslivsamordnare på länsstyrelserna, vilket haft stor betydelse för ökad måluppfyllelse i flera av målen.

CNV instämmer i de bedömningar som görs på flera ställen att vissa preciseringar av målen är otydliga och svåra att följa upp.

Mål 1 – Tillgänglig natur för alla

Det saknas en övergripande bedömning av den ”mentala” tillgängligheten genom information och naturvägledning i den inledande texten. En ganska stor del av målets preciseringar handlar om sådana frågor. Under den första preciseringens underrubrik Information och kommunikation nämns också en hel del förbättringar som gjorts de senaste åren. Det är glädjande att denna punkt nu kan fyllas med betydligt mer innehåll än vid uppföljningen 2015. Det är också tydligt att undersökningen Sveriges friluftskommun haft en sporrande effekt på kommunernas friluftslivsarbete.

Naturvägledning är en viktig del av arbetet med tillgänglighet enligt bland annat Naturvårdsverkets handbok för naturvägledning (se fotnot 41), som är ett komplement till den handbok om tillgänglighet som finns sedan tidigare.

Under precisering 4 känns rapporteringen lite väl sparsmakad. Det vore önskvärt att åtminstone ha den detaljeringsgrad som fanns vid föregående uppföljning, dvs hur stor andel av kommunerna som arbetar med olika former av naturvägledning. Det vore önskvärt att denna fråga i undersökningen Sveriges friluftskommun kunde preciseras mer, till exempel med frågor om huruvida resurser för och

kunskap om naturvägledning är tillräckliga. Vidare kan man gärna även i denna uppföljning (liksom 2015) ta upp att Centrum för naturvägledning finns som en stödfunktion för bland annat länsstyrelser och kommuners arbete. Vi anser också att landets 33 naturum bör nämnas som en stark resurs för naturvägledning där de finns. Naturum har potential att utveckla sin roll ytterligare som mötesplats och utvecklingsnav även för friluftslivet, något som bland annat diskuterades i en workshop på tankesmedjan för friluftsliv 2019.

Avsnittet om behov av insatser behöver även beröra naturvägledning. Det är inte bara ren information som är en viktig förutsättning – för fördjupade upplevelser, utvecklat lärande och bidrag till stärkt engagemang krävs att det också finns naturvägledning med bland annat sådana metoder som kommer fram i undersökningen Sveriges friluftskommun.

Slutligen behöver sociala mediars roll för tillgängligheten beröras. Naturvårdsverket har oss veterligt gjort uppföljningar vad gäller bland annat information om skyddad natur i detta avseende. Det är rimligt att anta att sociala och delvis nya medier kommer att ha en ökande roll i framtiden, vilket bör diskuteras under insatsbehov för detta mål.

Mål 2 – Starkt engagemang och samverkan

Det är glädjande att utvecklingen här nu kan bedömas som positiv, efter att ha varit neutral vid den föregående uppföljningen. De ökade medlen till friluftsguiderna och satsningen på friluftslivssamordnare på länsstyrelserna är de viktigaste orsakerna härtill. CNV ställer sig också starkt positivt till Friluftslivets år och bidrar gärna i mån av resurser till att utveckla naturvägledningens del av denna satsning.

Mål 3 – Allemansrätten

Vägledningen för naturvägledare som nämns på sidan 6 bör förses med titel och referens.

Mål 6 – Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Under rubriken om kunskap om kvalitet bör uppföljningen ta upp det arbete som sker för att kvalitetssäkra naturguider. Dels finns en norm för utbildningar som lanserades 2015, och dels pågår ett arbete under ledning av Föreningen för nationell utbildningsnorm för naturguider (FUN) för att lansera ett branschförankrat svenskt certifieringssystem för naturguider baserat på utbildningsnormens krav. Läs mer här: <https://www.utbildningsnorm-naturguider.se/> Kvalitet i upplevelseproduktion och bemötande inom naturturism med god kunskap och respekt för allemansrätten är viktigt för utveckling av en framgångsrik besöksnäring baserad på naturupplevelser.

Mål 7 – Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Det är önskvärt att arbete med tillgängliggörande av skyddad natur och till exempel utbildningar av aktörer som visar natur i samarbete med länsstyrelser inte enbart fokuserar på nationalparker. Exempelvis Kullabergs naturreservat ligger i absolut framkant i Sverige när det gäller

tillgängliggörande och hållbar turism i skyddad natur.

Den del av varumärkesarbetet för nationalparkerna som berör ”världsledande pedagogik”, kunskap och naturupplevelser behöver också tas upp i de skrivningar som berör målet som helhet.

Vad gäller naturum är det viktigt att diskutera inte bara besöksantal utan även andra utvecklingsfrågor, vilka kan utrönas av årets besökarundersökning samt Naturvårdsverkets enkätundersökning till naturumföreståndarna.

Referenserna till vägledningar och handböcker bör göras tydligare, så att man i fotnoten kan se vilken publikation det handlar om. Handboken om naturvägledning i skyddade områden, som författats av CNV i samarbete med Naturvårdsverket, bör nämnas även här (liksom under mål 1).

Besöksintressanta områden är en viktig utgångspunkt, som bland annat pekas ut som underlag för planering av tillgänglighet och naturvägledning i de handböcker som tagits fram och redan nämnts här. Vissa län har redan gjort klassificeringar, till exempel Dalarna, betydelsen av detta bör diskuteras i detta avsnitt.

Rubriken under precisering 4 ”Skyddade områden med syfte friluftsliv ökar” gäller endast nationalparker, för övriga områden har det legat i stort sett still sedan 2015.

Mål 8 – Ett rikt friluftsliv i skolan

Den negativa utvecklingsriktningen för detta mål – som CNV instämmer i – behöver brytas. Kraftfulla resurser och politisk förankring behövs för att lyfta utevistelse, fysisk aktivitet och utomhusbaserat lärande i skolan, som når alla barn och unga i Sverige. Ett flertal bra förslag till åtgärder ges under rubriken om ytterligare insatser. Kunskapsöversikten Klassrum med himlen som tak är en bra utgångspunkt och en åtgärd som kan tilläggas är att översikten sprids så brett som möjligt. Osäkerheten långsiktigt kring många friluftslivrelaterade utbildningar är också något som behöver fortsatt uppmärksammas. Det är bra att behovet av precisering av begreppet kvalificerad fortbildning i friluftsliv tas upp. Frågan om fortbildning i friluftslivrelaterade ämnen hör för övrigt inte självklart hemma under målet om friluftsliv i skolan, det skulle till exempel passa väl så bra under målet God kunskap om friluftslivet.

Mål 9 – Friluftsliv för ökad folkhälsa

Värt att notera här är att SLU sedan 2018 har en särskild forskningsplattform Framtidens djur, natur och hälsa. Plattformens syfte är att gynna tvär- och mångvetenskaplig forskning, undervisning och samverkan mellan akademi och samhälle bland annat vad gäller hälsoaspekter på människors kontakt med natur både i vård, omsorg och för friskvård och folkhälsa. CNV instämmer i att måluppfyllelse är avhängig tillgång till tätortsnära natur. Mer kunskap om hur friluftsliv och naturvägledning kan designas för att stötta tillgänglighet för alltifrån fysisk aktivitet till existentiell hälsa bör också utvecklas. SLU och CNV kan konstatera att intresset bland naturvägledare och entreprenörer från vård- och omsorgssidan för att utveckla verksamheter inom detta fält är stort. I avsnittet om åtgärder bör även fortsatt användning och utveckling av kunskapsöversikter om naturvistelse och hälsa ingå.

I uppföljningen 2015 identifierades ett behov av nya aktörer för att bidra till friluftsliv för bättre folkhälsa. Detta behov följs inte upp ytterligare denna gång, vilket skulle vara intressant.

Mål 10 – God kunskap om friluftslivet

CNV ställer sig tveksamt till om målets utvecklingsriktning kan bedömas som neutral. Inget nämnvärt verkar ha hänt som förbättrar läget 2015. De behov av insatser som redovisades då kvarstår i allt väsentligt.

CNV är positivt till att skapa en tydligare och mer systematisk struktur för besökarundersökningar, speciellt i skyddad och tätortsnära natur, efter finländsk förebild.

En precisering i mål 10 som skulle kunna belysas mer i uppföljningen är att forskningsresultat och statistik om friluftsliv kommuniceras aktivt och sätts in i större sammanhang.

För Centrum för naturvägledning

Anders Arnell

Eva Sandberg